

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Кафедра тюркської філології

Курсова робота

з тюркської філології

на тему:

**РЕАЛІЗАЦІЯ МАЙБУТНЬОГО І МИНУЛОГО ЧАСУ ДІЄСЛІВ В
ТУРЕЦЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ**

Студентки групи тур 14-21

факультету східної і слов'янської філології

денної форми здобуття освіти

спеціальності **035** Філологія

спеціалізації **035.068** *Східні мови та*

*літератури (переклад включно), перша –
турська*

Шаповал Дарії Олександрівни

Науковий керівник:

проф. Сорокін Сергій Володимирович

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1	6
ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕАЛІЗАЦІ ЧАСУ В ТУРЕЦЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ	6
1.1. Теоретичні засади вивчення часових систем турецької та англійської мов	6
1.1.2. Часова система турецької мови	9
1.1.3. Часова система англійської мови	11
Висновки до розділу 1	16
РОЗДІЛ 2	19
ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЧАСОВОЇ СИСТЕМИ ТУРЕЦЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ	19
2.1. Порівняльна характеристика реалізації минулого часу	19
2.1. Порівняльна характеристика реалізації майбутнього часу	22
Висновки до розділу 2	24
ВИСНОВКИ	26
АНОТАЦІЯ	28
СПИСОК ВИКОРИСАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	30

ВСТУП

У світі, де глобалізація стає все більшим явищем, вміння володіти декількома мовами стає дедалі важливішим. Особливо актуальним є розуміння та вміння працювати мовами на різних рівнях. Англійська мова, як міжнародна, відіграє надзвичайно важливу роль у комунікації між представниками різних культур та національностей. Так само і турецька мова, яка є важливою з огляду на географічне положення Туреччини та України та їх сусідських взаємин. Вивчаючи іноземні мови отримуємо доступ до широкого світу знань, бізнесу та культури. Крім власне знання мови, важливим є вміння перекладати різні пари мов, зокрема ті, що утворюються з української, англійської та турецької. Це вміння є ключовим у міжнародному контексті, особливо для роботи в міжнародних організаціях та компаніях, які функціонують на території України, Туреччини та інших країнах, де є представництва зазначених країн.

У контексті навчання та вивчення турецької мови попереднє ознайомлення з англійською мовою може бути особливо корисним, оскільки це дозволяє їм легше засвоювати новий мовний матеріал, порівнюючи його з вже відомими концепціями та структурами. Зокрема реалізація майбутнього і минулого часу дієслів у цих мовах є ключовою складовою вивчення їхньої граматики. Вміння оперувати цими концепціями є важливим для успішної кар'єри перекладача.

Тож до визначення актуальності теми дослідження можна підійти з різних аспектів. З точки зору лінгвістики, вивчення а розуміння того, як реалізуються часи дієслів в різних мовах, допомагає науковцям визначити специфіку кожної з них та з'ясувати, які концепції часу вони виражають. **Актуальність** в перекладацькому підході може бути визначена тим, що розуміння реалізації в мові оригіналу та в мові перекладу є критичним для адекватного перекладу зразків усного та письмового мовлення. Крім того дана робота може бути актуальною при вивченні або викладанні турецької мови,

оскільки допоможе з'ясувати та провести паралелі у граматиці двох мов для наведення прикладів і кращого засвоєння теорії однієї мови на засадах іншої.

Метою даного дослідження є здійснення теоретичного аналізу часових систем турецької і англійської мов, зокрема реалізації минулого і майбутнього часу; аналіз співвідношення використання часових форм в турецькій та англійській мовах та їх компаративний аналіз.

Для досягнення поставленої мети сформовано наступні **завдання**:

1. Ознайомитися з теоретичними засадами вивчення часових систем турецької та англійської мови;
2. Створити таблиці, що відображають особливості часових систем турецької та англійської мов;
3. З'ясувати сучасний стан дослідження часових форм в турецькій мові;
4. Порівняти шляхи реалізації минулого і майбутнього часів в турецькій та англійській мовах;
5. Розглянути особливості реалізації минулого і майбутнього часів в турецькій мовах.

Об'єктом дослідження є часова система турецької та англійської мов.

Предметом дослідження є особливості реалізації минулого і майбутнього часу дієслів в турецькій та англійській мовах.

Матеріалом дослідження послуговували лінгвістичні праці з граматики турецької та англійської мов турецьких, англійських, американських та вітчизняних мовознавців.

Серед **методів дослідження**, які були використані під час роботи над даним матеріалом можна виокремити наступні:

- метод критичного аналізу та синтезу наукової інформації, який було використано для аналізу доступної наукової літератури та праць мовознавців. За допомогою цього метода було з'ясовано сутність понять

«час дієслова», проаналізовано часову систему турецької мови а часову систему англійської мови.

- узагальнення було використано для систематизації отриманих знань про часові форми турецької та англійської мов
- порівняльний аналіз, який було використано для компаративного порівняння часових систем турецької та англійської мов, та аналізу особливостей реалізації минулого і майбутнього часу в цих мовах. За допомогою цього методу було проведено наліз та створено додатковий матеріал у вигляді таблиць.
- метод суцільної вибірки використовувався для підбору доцільних прикладів. За допомогою цього метода було вибрано приклади речень для подальшого опису особливостей реалізації минулого та майбутнього часів.

Наукова новизна полягає у аналізі та порівняльній характеристиці особливостей реалізації минулого і майбутнього часів турецької та англійської мови, що було виконано та описано українською мовою.

Практичним значенням дослідження можна назвати можливість його подальшого використання під час вивчення і викладання таких навчальних курсів як турецька мова, практично граматики турецької мови, теоретична граматики турецької мови, методика навчання іноземних мов у закладі вищої освіти, практичний курс перекладу з турецької на англійську.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ЧАСУ В ТУРЕЦЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ

1.1. Теоретичні засади вивчення часових систем турецької та англійської мов

Вивчення категорії часу є невід'ємною складовою граматики будь-якої мови. Ця категорія позначає як дії та події відображаються у часі, що є ключовим для створення змістовного мовного висловлювання. Знання часових форм і їхнього вживання допомагає мовцям правильно виражати послідовність та хронологію подій у мовленні. Глибоке розуміння категорії часу сприяє як точнішому вираженню мовних ідей, так і розумінню текстів різної складності. Таким чином, вивчення часу є не лише важливою граматичною складовою, але й необхідною для майстерного володіння мовою.

Перш ніж розглянути та провести компаративний аналіз часових систем турецької та англійської мов, вважаємо доцільним звернутися до фундаментальних понять дотичних до зазначеної теми. Для цього звернемося до «Сучасного лінгвістичного словника» за редакцією Анатолія Загнітко:

Дієслово – це «частина мови, що означає категорійне значення процесуальної дії, вираженої в категоріях виду, стану, способу, часу, функціонує в реченні здебільшого як присудок, має свої суфікси та відповідну парадигму» (Загнітко, 2020).

Час дієслова – це «граматична категорія, що виражає відношення дії до моменту мовлення, який береться за точку відліку» (Загнітко, 2020).

Час дієслова минулий – це «грамема, що називає час дії, який протікає до моменту мовлення про неї або до початку протікання іншої дії» (Загнітко, 2020).

Час дієслова теперішній - це «категорійна форма часу на позначення дії, що збігається з моментом мовлення або ж позначає процес, що здійснюється безвідносно щодо моменту мовлення - постійно, типово або здебільшого грамема, що називає час дії, яка збігається з моментом мовлення про неї або з часом перебігу іншої дії» (Загнітко, 2020).

Час дієслова майбутній – це «категорійна форма часу, що означає дію (процес), яка настає після моменту мовлення: грамема, що називає час дії, що відбудеться / відбуватиметься після повідомлення про неї або після завершення іншої дії» (Загнітко, 2020).

Говорячи про часову систему англійської мови, варто звернути увагу на поняття «час» та «аспект», адже фактично в англійській мові три часи, на відміну від розповсюдженої думки, що англійська мова послуговується дванадцять часами.

Відповідно до Кембриджської граматики англійської мови (2002):

Час – це зв'язок між формою дієслова та часом. Таких часів відповідно два: минулий і теперішній. Під майбутнім часом розуміється використання для комбінації модальних дієслів та аспектів основних дієслів.

Аспект – це часова структура події, тобто який проміжок часу охоплює дієслово. В англійській мові таких аспектів чотири: Simple, Continuous, Perfect, Perfect Continuous.

Комбінація часів та аспектів утворюють 12 часових форм англійської мови: Present Simple, Present Continuous, Present Perfect, Present Perfect Continuous, Past Simple, Past Continuous, Past Perfect, Past Perfect Continuous, Future Simple, Future Continuous, Future Perfect, Future Perfect Continuous.

В сучасній турецькій мові спостерігається складна система часових форм, яких нараховується 38, але частота їх використання різниться. За структурним принципом, всі часові форми можна розділити на дві групи (Сорокін, 2018):

1) прості часові форми

2) складені часові форми

Надалі розглядатимемо прості часові форми, яких в турецькій мові п'ять.

Професор Дж. Льюїс у своїй граматиці турецької мови визначав часи дієслова наступним чином: Present I, Present II, Future I, Future II, Aorist, miş-past, di-past. Серед яких Present I варто розуміти як теперішній час на -yor, Present II – форма теперішнього часу з -makta, Future I – майбутній час на -acak, Aorist – теперішній-майбутній час (Lewis, 2001).

Зазначимо, що аорис не є характерним для англійської та української мови, а сам термін був запозичений з грецької мови. Аорис в турецькій мові покриває значення як теперішнього так і майбутнього часу, та використовується на позначення позачасової постійної дії (Сорокін, 2009).

Турецький мовознавець М. Хенгірмен визначає такі часи дієслова: Şimdiki Zaman, Belirli Geçmiş Zaman, Belirsiz Geçmiş Zaman, Gelecek Zaman, Geniş Zaman. Додаткове пояснення щодо Geniş Zaman, або ж «широкий час», адже саме під такою назвою в працях турецьких науковців відомий вищезгаданий аорис. М. Хенгірмен зазначає, що дія завжди виконувалась, виконується і буде здійснюватися в майбутньому, з огляду на що Geniş Zaman певним чином покриває значення минулого, теперішнього та майбутнього часів (М. Хенгірмен, 2006).

Інший дослідник турецької мови З. Коркмаз часи дієслова називає наступним чином: Göğülen Geçmiş Zaman, Duyulan Geçmiş Zaman, Şimdiki Zaman, Geniş Zaman, Gelecek Zaman (З. Коркмаз, 2009).

У нарисах граматики турецької мови польського мовознавця М. Стаховського прості часи турецької мови визначені так: загальний час (аорис), простий теперішній час, майбутній час, минулий час очевидця / нейтральний (пратеріт), минулий час неочевидця (наратив) (М. Стаховський, 2007).

Звертаючись до робіт вітчизняних філологів, розглянемо підхід С. Сорокіна, який серед простих часів турецької мови називає: теперішній час, минулий час, минулий неочевидний, майбутній час, теперішній-майбутній час (С. Сорокін, 2018).

Отже, надалі розглядатимемо п'ять простих часових форм турецької мови та часові форми англійської мови, які їм відповідають.

1.1.2. Часова система турецької мови

Як вже було зазначено система часової системи є обширною, але ми зосередимося на простих часових формах, яких в турецькій мові п'ять:

Минулий час		Теперішній час		Майбутній час
Görülen	Duyulan	Şimdiki	Geniş Zaman	Gelecek
Geçmiş	Geçmiş	Zaman		Zaman
Zaman	Zaman			

Табл. 1.1 Прості часи турецької мови к площині минулого, теперішнього та майбутнього часів

Надалі розглянемо за допомогою яких афіксів утворюється часова форма та коли використовується. Використання часових форм дієслова докладно описано у ґрунтовній праці А. Кононова «Грамматика сучасної літературної турецької мови» (1956):

- Görülen Geçmiş Zaman (минулий (категоричний) час)

Утворення: за допомогою афікса -dı / -di / -du / -dü

Використання:

1. одноразова дія, достовірно відоме мовцю та завершене до моменту мовлення.

- Duyulan Geçmiş Zaman (минулий (суб'єктивний) час)

Утворення: за допомогою афікса -mış / -miş / -muş / -müştü

Використання:

1. дія, яка відбулась в минулому, проте ця дія не прив'язана до якогось конкретного моменту в минулому і не має відношення до доконаності чи недоконаності; цей час встановлює факт здійснення дії в минулому, свідком виконання якої мовець не був або вона відбувалась без свідомої участі мовця і він знає про це:

а) зі слів іншої особи / осіб;

б) підставі висновку, виведеного зі зіставлення фактів, які були відомі раніше або стали відомі пізніше вчинення дії, або ж зіставлення тих та інших;

в) імовірно, висловлюючи сумнів чи невпевненість у вчиненні дії;

г) зневажливо, висловлюючи іронічне ставлення до дії, що відбулася.

2. В казках

- Şimdiki Zaman (теперішній час)

Утворення: за допомогою афікса -(1)uog

Використання:

1. дія, яка виконується в момент мовлення;

2. дія, яка розуміється як безперервна дія в теперішньому часі, до того ж в теперішньому часі дія все ще триває;

3. дія, яка насправді здійснювалась у минулому або здійснюватиметься в найближчому майбутньому, але для живості мовлення передається теперішнім часом.

- Geniş Zaman (теперішній-майбутній (широкий) час)

Утворення: за допомогою афікса -ır /-ir / -ur / -ür / -ar / -er / -r

Використання:

1. дія, яка позначає постійну характеристику, регулярно здійснювана;

2. дія, яка ймовірно станеться в майбутньому;
3. дія, яка потенційно відбудеться в майбутньому;
4. в сталих словосполученнях, прислів'ях і приказках;
5. в зворотах, які виражають прохання, вибачення, вдячність, запевнення.

- Gelecek Zaman (майбутній (категоричний) час)

Утворення: за допомогою афікса -асак / -есек

Використання:

1. дія, яка відбуватиметься після моменту мовлення і яка не має жодних зв'язків зі теперішнім;
2. вираження спонтанного бажання, спонукання, зближуючись у цьому випадку з наказовим;
3. вираження зобов'язання з суб'єктивних міркувань

1.1.3. Часова система англійської мови

Часова система англійської мови часто викликає труднощі в охочих оволодіти нею на високому рівні, адже важливо звертати не лише на часову площину дії, але й на аспект, задля того, щоб зрозуміти коли відбувається дія та як вона розподіляється у часі.

Ми вже з'ясували природу часів в англійській мові, тож перейдемо до аспектів, їх значень та особливостей.

	Past	Present	Future
Simple	Факт в минулому	Факт в теперішньому	Факт в майбутньому
Continuous	Процес в минулому	Процес в теперішньому	Процес в майбутньому
Perfect	Результат в минулому	Результат в теперішньому	Результат в майбутньому

Perfect Continuous	Результат і процес в минулому	Результат і процес в теперішньому	Результат і процес в майбутньому
-------------------------------	-------------------------------	-----------------------------------	----------------------------------

Табл. 1.2. Система часів та аспектів в англійській мові

- Simple aspect

Використання:

1. дія, яка сталась один раз;
2. дія, яка повторюється.

Особливість: факт

- Continuous (Progressive) aspect

Використання: дія, яка тривала певний час

Особливість: процес

- Perfect aspect

Використання: дія, яка завершилась

Особливість: результат

- Perfect Continuous aspect

Використання: описує завершену частину тривалої дії

Особливість: процес і результат

Накладанням правил використання аспектів дієслова на часи дієслова отримуємо правила використання часових форм англійської мови, що подібно турецькій утворюються за визначеним принципом, який викладено нижче:

	Simple	Continuous	Perfect	Perfect Continuous
--	---------------	-------------------	----------------	-------------------------------

Past	V/Vs do/does +V?	to be (am, is, are) + Ving	have/has + V3	have/has + Ving
Present	V2 did + V?	to be (was, were) + Ving	had + V3	had been + Ving
Future	will/shall + V	will be + Ving	Will have + V3	will have been + Ving

Табл. 1.3. Утворення часових форм в англійській мові

Для подальшого порівняння часових форм турецької та англійської мов та визначення особливостей їх реалізації вважаємо за потрібне описати основні випадки використання часових форм англійської мови.

- Present Simple

Використання:

1. для постійних дії та станів;
2. для загальновідомих фактів і законів природи;
3. для повторюваних дії і звичок;
4. для опису розкладів;

Маркери: every day/week/month/year, usually, sometimes, always, rarely, never, often, in the morning/evening/afternoon, at night, on Fridays, etc.

- Present Continuous

Використання:

1. для тимчасової дії;
2. для дії, яка змінюється або розвивається;
3. для дії, яка часто повторюється та викликає роздратування;
4. для дії, яка відбувається під час мовлення;
5. для запланованої дії у найближчому майбутньому;

Маркери: now, at the moment, at present, nowadays, today, tonight, always, still, etc.

- Present Perfect

Використання:

1. для дії, яка нещодавно завершилась і має видимі результати в теперішньому;
2. для дії, яка почалась в минулому і продовжується у теперішньому;
3. для опису досвіду;
4. для дії, яка почалась у певний час і ще не завершилась до моменту мовлення;

Маркери: just, ever, never, already, yet, always, how long, so far, recently, since, for, today, this week, this month, etc.

- Present Perfect Continuous

Використання:

1. для дії, яка розпочалась в минулому і продовжується до теперішнього часу;
2. для дії певної тривалості, яка має видимі результати або вплив на теперішнє;
3. для вираження обурення та роздратованості;

Маркери: just, ever, never, already, yet, always, how long, so far, recently, since, for, today, this week, this month, etc.

- Past Simple

Використання:

1. для дій у минулому, які відбувались одна з одною;
2. для минулих звичок або станів, які завершилися;
3. для завершенної дії, яка відбулась у зазначений час;

4. для завершеної дії, яка не пов'язана теперішнім та має визначений час;

Маркери: yesterday, last week, (how long) ago, then, just now, when, in 2024, etc.

- **Past Continuous**

Використання:

1. для дії, яка була в процесі у визначений час в минулому; нам не відомо коли дія почалась або завершилась;
2. для дії, яка була в процесі та перервана іншою дією;
3. для двох або більше одночасних дій у минулому;
4. фонові дія в історії або описі;

Маркери: while, when, as, the moment that, etc.

- **Past Perfect**

Використання:

1. для дії, яка відбулась перед іншою дією в минулому або до визначеного часу в минулому;
2. для дії, яка закінчилась в минулому, і результат якої спостерігався в минулому;

Маркери: for, since, already, after, just, never, yet, before, by, by the time, etc.

- **Past Perfect Continuous**

Використання:

1. для дії певної тривалості, яка продовжувалась до певного часу в минулому;
2. для дій, які тривали якийсь час в минулому і результати якого були видні у минулому;

Маркери: for, since

- **Future Simple**

Використання:

1. для спонтанних рішень;
2. для вираження надій, страхів, погроз, пропозицій, обіцянок, передбачень, запитів, коментарів;
3. для прогнозу, який ми думаємо, що здійсниться;
4. для дій, які ми не можемо контролювати, проте які точно відбудуться;
5. для вираження дій, про які ми ще не впевнені або не вирішили

Маркери: tomorrow, tonight, next week/month, in two/three days, the day after tomorrow, soon, in a week/month etc.

- **Future Continuous**

Використання:

1. для дій, які будуть в процесі в майбутньому;
2. для дій, які точно відбудуться у майбутньому в результаті планування;

Маркери: tomorrow, tonight, next week/month, in two/three days, the day after tomorrow, soon, in a week/month etc.

- **Future Perfect**

Використання:

1. для дії, яка буде завершена до визначеного часу в майбутньому;

Маркери: before, by, by then, by the time etc.

- **Future Perfect Continuous**

Використання:

1. для наголошення на тривалості дії, яка здійснюватиметься до певного часу у майбутньому;

Маркери: by ... for

Висновки до розділу 1

Часова система будь-якої мови відіграє чи не найважливішу роль, адже усе формується навколо дієслова. Дослідження категорії граматичного часу дієслова посідає ключове місце у дослідження мови та мовних явищ. Для кращого розуміння мови вивчення можна спиратися на засоби, які функціонують в рідній мові, або в тій мові, якою ви володієте на високому рівні, для чого доцільно проводити порівняльні аналізи. Компаративний аналіз взагалі, та часових форм зокрема дозволяє досягти декількох основних цілей та отримати ряд переваг.

Однією з цілей є розуміння основних відмінностей та схожостей у використанні часових форм між різними мовами. Це допомагає виявити, як саме кожна мова виражає часові відношення та як це впливає на спосіб мовлення.

Крім того, порівняльний аналіз є корисним інструментом для студентів, які вивчають іноземну мову. Він допомагає збагатити знання та розуміння граматичних структур шляхом виявлення аналогій та відмінностей між власною мовою та мовою, яку вони вивчають.

Також, компаративний аналіз допомагає перекладачам виявити еквівалентність між часовими формами різних мов та забезпечити точність та відповідність у перекладі.

Більш того, вивчення культурних аспектів, пов'язаних з часовими формами, є важливим аспектом аналізу. Це дозволяє краще зрозуміти вплив культури на спосіб вираження часу у мовленні та мисленні.

Порівнюючи часові системи турецької та англійської мов, можна відзначити значну різноманітність та специфічні особливості кожної з них. Зазначимо наступні спостереження.

Турецька мова відрізняється більш розгалуженою системою часів у порівнянні з англійською. Крім базових теперішнього, минулого та майбутнього часів, вона включає додаткові форми, такі як "аорист", призначені для дій, що відбуваються без конкретної вказівки часу, а також варіанти для

доконаного та недоконаного аспектів, виражених двома варіантами минулого часу.

У турецькій мові часові форми зазвичай формуються шляхом зміни закінчення дієслова (аглютинації), а в англійській мові часові форми часто утворюються за допомогою допоміжних дієслів та аспектів, а також за допомогою зміни форми дієслова.

Часові форми англійської мови дозволяють виразити різні часові значення за допомогою допоміжних дієслів та аспектів, в той час як турецька мова може мати меншу гнучкість у виразі часових відтінків.

Отже, хоча обидві мови мають свої унікальні особливості та підходи до вираження часових значень, вони дозволяють виразно та точно висловлювати часові відношення у мовленні.

Проведення компаративного аналізу часових систем мов сприяє розширенню знань про граматику мови, полегшує процес навчання та вивчення іноземних мов, а також забезпечує точність та адаптованість у мовному спілкуванні та перекладі.

РОЗДІЛ 2

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЧАСОВОЇ СИСТЕМИ ТУРЕЦЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ

2.1. Порівняльна характеристика реалізації минулого часу

Порівняльний аналіз реалізації минулого часу в турецькій та англійській мовах є ключовим аспектом вивчення граматичних структур та семантики цих двох мовних систем. Минулий час є важливим елементом для вираження подій, що сталися до моменту мовлення, і дослідження його використання у різних мовах дозволяє розкрити семантичні, синтаксичні та морфологічні особливості кожної мови.

У цьому підрозділі ми розглянемо способи, за допомогою яких турецька та англійська мови виражають минулий час, зосереджуючись на граматичних конструкціях, морфологічних особливостях та семантичних відтінках. Це дослідження дозволить нам отримати глибше розуміння структурних відмінностей між цими двома мовами, а також виявити спільні риси у вираженні минулого часу.

Щоб виявити схожі риси реалізації семантичних особливостей минулого часу в турецькій та англійській мові, звернемося до правил вживання часових форм.

Приклад: Geçen hafta İstanbul'a **gittim**.

Переклад: Last week I **went** to Istanbul.

Час в тур.: **Görülen Geçmiş Zaman** для завершенної дії, яка відбулась у зазначений час.

Час в англ.: **Past Simple** – одноразова дія, достовірно відома мовцю та завершена до моменту мовлення.

Приклад: This morning I **woke** up, and **decided** to swallow the sun.

Переклад: Bu sabah **uyandım**, ve güneşi içme çekmeye karar **verdim**.

Час в англ.: **Past Simple** для дій у минулому, які відбувались одна з одною.

Час в тур.: **Görülen Geçmiş Zaman** для завершенної дії, яка відбулась у зазначений час.

Приклад: He **was** young, and he rode (**used to ride**) his bike to school.

Переклад: **Gençti** okula bisikletle **giderdi**.

Час в англ.: **Past Simple** для минулих звичок або станів, які завершилися, або конструкція з **used to** для вказівки на звичку, яка більше не реалізовується

Час в тур.: **Görülen Geçmiş Zaman** для минулого стану; **Geniş Zamanın Hikayesi** для минулих звичок.

Приклад: She **had** already **made** dinner when her friends came.

Переклад: Arkadaşları geldiğinde akşam yemeğini **hazırlamış**.

Час в англ.: **Past Perfect** для дії, яка відбулась перед іншою дією в минулому або до визначеного часу в минулому.

Час в тур.: **Duyulan Geçmiş Zaman** – дія, яка відбулась в минулому, проте ця дія не прив'язана до якогось конкретного моменту в минулому

Приклад: The girl I saw yesterday was sad because she **had lost** her toy.

Переклад: Dün gördüğüm kız oyuncakını kaybettiği için **üzgündü**

Час в англ.: **Past Perfect** для дії, яка закінчилась в минулому, і результат якої спостерігався в минулому.

Час в тур.: **Görülen Geçmiş Zaman** для завершеної дії, яка відбулась у зазначений час.

Приклад: Dün bize arkadaşım **geldi**. Annemle benim hakkımda **konuşmuşlar**.

Переклад: My friend **came** to us yesterday. They **talked** about me with my mother.

Час в англ.: **Past Simple** для дій у минулому, які відбувались одна з одною.

Час в тур.: **Duyulan Geçmiş Zaman** зі слів іншої особи / осіб.

Приклад: Belki ablam köpekten çok **korkmuş**.

Переклад: Maybe my sister **was** too **scared** of the dog.

Час в англ.: **Past Simple** для минулих звичок або станів, які завершилися

Час в тур.: **Duyulan Geçmiş Zaman** імовірно, висловлюючи сумнів чи невпевненість у вчиненні дії;

Приклад: Sanki talimatı takip **edecekmışsin gibi**.

Переклад: **As if you were** going to follow the instructions.

Час в англ.: **Past Continuous** з використанням конструкції **as if** для додавання іронічного відтінку.

Час в тур.: **Duyulan Geçmiş Zaman** – зневажливо, висловлюючи іронічне ставлення до дії, що відбулася.

Приклад: Bir **varmış** bir **yokmuş**...

Переклад: Once upon a time there **was** ...

Час в англ.: **Past Simple** для дій у минулому, які відбувались одна з одною.

Час в тур.: **Duyulan Geçmiş Zaman** використовується в казках.

2.1. Порівняльна характеристика реалізації майбутнього часу

Аналіз порівняльної реалізації майбутнього часу в турецькій та англійській мовах відкриває перед дослідниками захоплюючий контекст мовної еволюції та семантичних перетворень. Майбутній час є важливим елементом часової системи, який дозволяє виражати події, які ще не відбулися, але відбудуться в майбутньому. Цей аспект мови розкриває перед нами не лише граматичні конструкції, але й культурні особливості та уявлення про час у різних мовних спільнотах.

У цьому підрозділі ми поглибимо наше розуміння того, як турецька та англійська мови виражають майбутні події, зосереджуючись на граматичних та семантичних аспектах. Шляхом аналізу граматичних конструкцій та використання специфічних мовних засобів ми зможемо виявити відмінності та спільні риси у способах вираження майбутнього часу в цих двох мовах. Такий аналіз допоможе нам отримати глибше розуміння мовної природи та особливостей турецької та англійської мов.

Приклад: It's cold. I **will close** the window.

Переклад: Hava soğuk. Pencereyi **kapatırım**.

Час в англ.: **Future Simple** для спонтанних рішень.

Час в тур.: **Geniş Zaman** для спонтанних рішень.

Приклад: I hope you **will get** the highest mark for the test.

Переклад: Umarım sınavdan en yüksek puanı **alırsın**.

Час в англ.: **Future Simple** для вираження надій, страхів, погроз, пропозицій, обіцянок, передбачень, запитів, коментарів.

Час в тур.: **Geniş Zaman** – дія, яка потенційно відбудеться в майбутньому.

Приклад: He **will** probably **win**.

Переклад: Belki **kazanır**.

Час в англ.: **Future Simple** для прогнозу, який ми думаємо, що здійсниться

Час в тур.: **Geniş Zaman** – дія, яка ймовірно станеться в майбутньому.

Приклад: The baby **will** be born in the new year.

Переклад: Bebek yeni yılda **doğacak**.

Час в англ.: **Future Simple** для дій, які ми не можемо контролювати, проте які точно відбудуться.

Час в тур.: **Gelecek Zaman** - дія, яка відбудуватиметься після моменту мовлення і яка не має жодних зв'язків зі теперішнім.

Приклад: Maybe, I **will buy** a car.

Переклад: Belki bir araba **alırım**.

Час в англ.: **Future Simple** для вираження дій, про які ми ще не впевнені або не вирішили

Час в тур.: **Geniş Zaman** – дія, яка потенційно відбудеться в майбутньому.

Приклад: Pencere **kapatır mısınız?**

Переклад: **Would/Could** you open the window, please?

Час в англ.: Для утворення ввічливого прохання, звертання, вибачення тощо в англійській мові використовуємо **минулий час модальних слів «will» та «can»**.

Час в тур.: **Geniş Zaman** в зворотах, які виражають прохання, вибачення, вдячність, запевнення.

Приклад: Bunu okumalısın, bunu **okuyacaksın**.

Переклад: You **have to** read it, you **must** read it.

Час в англ.: Для утворення зобов'язання з об'єктивних чи суб'єктивних міркувань використовуємо **конструкцію «have to» та модальне слово «must»**.

Час в тур.: **Gelecek Zaman** вираження зобов'язання з суб'єктивних міркувань.

Висновки до розділу 2

В результаті порівняльного аналізу реалізації минулого та майбутнього часів в турецькій та англійській мовах дійшли до висновку про певні відмінності у граматичних конструкціях та семантичних відтінках між цими мовами.

У турецькій мові реалізація минулого часу зазвичай відбувається за допомогою часів *Görülen Geçmiş Zaman* та *Duyulan Geçmiş Zaman* тобто дієслів, які відповідно закінчуються афіксами «-di4» або «-miş4», в той час як в англійській мові використовуються форми минулого часу дієслів (Past Simple) або складні конструкції з Past Continuous і Present Perfect. Щодо майбутнього часу, у турецькій мові використовуються часові форми *Geniş Zaman* *Gelecek Zaman*, які виражаються афіксами «-acak2» та «-ır6», тоді як у англійській мові використовуються будь-які з численних форм майбутнього

часу, зокрема «will» (Future Simple) або «going to», Future Continuous, Future Perfect, Future Perfect Continuous.

На відміну від турецької мови, в англійській відсутній час, який би позначав чужеслівність, тобто з якого ми розуміли чи був мовець свідком подій, про які говорить чи ні. Натомість в англійській мові це значення або опускається, або реалізується за допомогою інших складних конструкцій.

Щодо відповідності часових форм турецької та англійської мов, прослідковуємо, що в площині минулого часу *Görülen Geçmiş Zaman*, або минулий категоричний час, переважно відповідає англійському Past Simple. *Duyulan Geçmiş Zaman*, або минулий суб'єктивний час, втрачаючи при переході з однієї мови в іншу, свою характерну особливість чужеслівності, відповідає англійським Past Simple та Past Perfect, коли мова йде про результативність тієї чи іншої дії.

Щодо відповідності часових форм турецької та англійської мов, прослідковуємо, що в площині майбутнього часу досить продуктивним в плані відповідності турецьким *Geniş Zaman*, або теперішньому-майбутньому, та *Gelecek Zaman*, або майбутньому категоричному, виявився Past Simple, який за своїм характерним використанням дуже наближений до турецького теперішнього-майбутнього часу. Майбутній категоричний, який окрім впевненості у майбутньому відповідає за значення зобов'язання, в англійській мові може бути переданий за допомогою допоміжних конструкцій та модальних слів по типу «have to» та «must». *Geniş Zaman* у зворотах, які виражають прохання, не знаходить прямого відповідника в англійській мові, де для подібних конструкцій використовуються модальні дієслова по типу «can», «could», «will», «would».

Цей порівняльний аналіз допомагає краще розуміти граматичні та семантичні особливості кожної мови і показує, що кожна мова має власні унікальні способи вираження часу, які відображають культурні та історичні контексти їхнього розвитку.

ВИСНОВКИ

У ході данного дослідження ми розглянули реалізацію майбутнього і минулого часів дієслів в турецькій та англійській мовах. Ми проаналізували часових форм, граматичних конструкцій та семантичних відтінків кожної мови; ознайомитися з теоретичними засадами вивчення часових систем турецької та англійської мови; створили таблиці, що відображають особливості часових систем турецької та англійської мов; з'ясували сучасний стан дослідження часових форм в турецькій мові; порівняли шляхи реалізації минулого і майбутнього часів в турецькій та англійській мовах; розглянули особливості реалізації минулого і майбутнього часів в турецькій мовах

Часова система англійської мови складається з різноманітних часових форм, таких як Present Simple, Present Continuous, Present Perfect, Present Perfect Continuous, Past Simple, Past Continuous, Past Perfect, Past Perfect Continuous, Future Simple, Future Continuous, Future Perfect, Future Perfect Continuous . Кожна форма має свої особливості та використання, що робить систему складною, але в той же час виразною та гнучкою.

Часова система турецької мови, навпаки, характеризується різноманітністю та специфічними морфологічними особливостями. Тут використовуються конкретні афікси для вираження різних часових форм, що робить систему більш систематичною, але вимагає додаткового навчання та розуміння з боку носіїв мови. В турецькій мові виокремлюють 5 простих часів: *Göçülen Geçmiş Zaman*, *Duyulan Geçmiş Zaman*, *Şimdiki Zaman*, *Geniş Zaman*, *Gelecek Zaman*, з яких потім утворюються складні форми.

Вивчення і порівняння часових систем мов є важливою задачею для мовознавців та вивчаючих іноземні мови. Порівняння між різними мовами допомагає не лише розширити розуміння граматичних особливостей кожної мови окремо, але і виявити загальні та унікальні риси мовних систем.

Співвідношення між минулим і майбутнім часами відображає важливі аспекти мовлення та мовної комунікації. Використання часів минулого та

майбутнього впливає на спосіб вираження подій та їх сприйняття в контексті мовлення. Порівняння способів вираження минулого та майбутнього часу в турецькій та англійській мовах допомагає зрозуміти різні підходи до часу в мовах різних культур.

Важливість продовження дослідження в цій області полягає у поглибленні розуміння мовних систем та їх використання в комунікації. Подальше дослідження реалізації минулого та майбутнього часів у різних мовах може принести нові відкриття щодо навчання іноземним мовам, механізмів мовлення та культурного контексту, що лежить в основі кожної мови.

АНОТАЦІЯ

Araştırma konusunun uygunluğunun belirlenmesine farklı yönlerden yaklaşılabılır. Dilbilim açısından bakıldığında, fiillerin zamanlarının farklı dillerde nasıl gerçekleştiğini incelemek ve anlamak, bilim adamlarının her birinin özelliklerini belirlemesine ve hangi zaman kavramlarını ifade ettiklerini bulmasına yardımcı olur. Çeviri yaklaşımının uygunluğu, orijinal dildeki ve çeviri dilindeki uygulamanın anlaşılmasının, sözlü ve yazılı konuşma örneklerinin yeterli düzeyde çevirisi için kritik olduğu gerçeğiyle belirlenebilir. Buna ek olarak, bu çalışma Türk dilini öğrenirken veya öğretirken alakalı olabilir, çünkü iki dilin gramerindeki paralellikleri bulmaya ve çizmeye, örnekler vermeye ve bir dilin teorisini diğerine dayanarak daha iyi ustalaşmaya yardımcı olacaktır. .

Bu çalışmanın amacı, Türkçe ve İngilizce dillerindeki zaman sistemlerinin, özellikle geçmiş ve gelecek zamanların gerçekleştirilmesinin teorik bir analizini yapmak; Türkçe ve İngilizce dillerinde zaman kiplerinin kullanım oranlarının incelenmesi ve karşılaştırmalı analizi.

Herhangi bir dilin zaman sistemi neredeyse en önemli rolü oynar çünkü her şey fiilin etrafında şekillenir. Fiilin dilbilgisel zaman kategorisinin incelenmesi, dil ve dilbilimsel olayların incelenmesinde önemli bir yer tutar.

İngilizce dilinin zaman sistemi, Present Simple, Present Continuous, Present Perfect, Present Perfect Continuous, Past Simple, Past Continuous, Past Perfect, Past Perfect Continuous, Future Simple, Future Continuous, Future Perfect, Future Perfect Continuous gibi çeşitli zamanlardan oluşur. Süregelen yakın geçmiş zaman . Her formun kendine has özellikleri ve kullanımları vardır; bu da sistemi karmaşık ama aynı zamanda ifade edici ve esnek kılar.

Türk dilinin zaman sistemi ise tam tersine çeşitlilik ve kendine özgü morfolojik özelliklerle karakterize edilir. Burada, farklı zamanları ifade etmek için belirli ekler kullanılır; bu da sistemi daha sistematik hale getirir, ancak anadili olmayan konuşmacılar açısından ek eğitim ve anlayış gerektirir. Türkçede 5 basit

zaman ayırt edilir: Gögülen Geçül Zaman, Duyulan Geçüm Zaman, Şimdiki Zaman, Geniş Zaman, Geleçek Zaman.

Geçmiş ve gelecek zamanlar arasındaki ilişki, konuşma ve dil iletişiminin önemli yönlerini yansıtır. Geçmiş ve gelecek zamanların kullanımı, konuşma bağlamında olayların ifade edilme ve algılanma biçimini etkiler. Türkçe ve İngilizcede geçmiş ve gelecek zamanı ifade etme biçimlerinin karşılaştırılması, farklı kültürlerin dillerinde zamana dair farklı yaklaşımların anlaşılmasına yardımcı olur.

СПИСОК ВИКОРИСАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Загнітко, А. (2020). *Сучасний лінгвістичний словник*. ТВОРИ.

[https://r.donnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/469/Словник_RD-Суч_лінгв_словник%20\(1\).pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://r.donnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/469/Словник_RD-Суч_лінгв_словник%20(1).pdf?sequence=1&isAllowed=y)

Кононов, А. (1956). *Грамматика современного турецкого литературного языка*. Издательство Академии Наук СССР.

Сорокін, С. В. (2009). *Турецька й українська мови в системі координат "вид – час – модальність"*. Видавничий центр КНЛУ.

Сорокін, С. В. (2018). *Практична граматики турецької мови*. Видавничий центр КНЛУ.

Eastwood, J. (2002). *Oxford guide to english grammar* (7-ме вид.). Oxford University Press. (Оригінал опубліковано 1994 р.)

Hegirmen, M. (2006). *Türkçe temel dilbilgisi*. engin.

Korkmaz, Z. (2009). *Türkiye türkçesi grameri şekil bilgisi* (3-тє вид.). Türk Dil Kurumu Yayınları.

Underhill, R. (1985). *Turkish grammar*. The Massachusetts Institute of Technology.

Lewis 2001 – Lewis G. *Turkish Grammar*. Oxford University Press, 2001.

The Cambridge Grammar of the English Language. By Rodney Huddleston and Geoffrey K. Pullum. Cambridge: Cambridge University Press, 2002. Pp. xvii, 1842.

Studies in Turkish Linguistics (1986) Edt. Dan Isaac Slobin and Carl Zimmer, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company

Kornflit, Jaklin (1997) *The Descriptive Grammar of Turkish*, London and New York: Routledge.

K.Brown and J.Miller (1980) *Syntax: A Linguistic Introduction to Sentence Structure*, London: Harper Collins Academic